

საგადასახადო პოლიტიკის გავლენა მენარმეობის განვითარებაზე

ელენე მენაბდე-ჯობაძე
სტუ-ს ასოც. პროფესორი

ნანა ნიკოლეიშვილი
სტუ-ს დოქტორანტი

IMPACT OF TAX POLICY ON THE DEVELOPMENT OF ENTREPRENEURSHIP

Elene Menabde-Jobadze
associate profesor of GTU

Nana Nikoleishvili
Phd student of GTU

ABSTRACT

Promotion of entrepreneurial activity has a great place in the development of the economy. Taxes that each entrepreneur pays have an impact on the promotion or development of small and medium-sized businesses. The article presents the positive aspects that can be achieved by tax incentives and subsequently its impact on the development of the economy. The disadvantages that may come with these steps are also very important. Ways of their avoidance and prevention are discussed. Short-term acute issues are shown.

Promotion of entrepreneurial activity is of great importance for such an economically developing country as Georgia. It is necessary to encourage them with tax policy. The state should try to create a competitive environment, imported products should not oppress local production. Healthy competition always creates an incentive to strive for better opportunity. The state should give local entrepreneurs as much as possible grace periods or any financial benefits so that they can be more productive.

During the preparation of the article, it became clear that entrepreneurs did not have complete information in this regard. When any news is introduced for a specific category, first of all, it should be planned to distribute information flows to specific individuals. Because the user and evaluator of the innovation is the entrepreneur. As a result of the research, it was revealed:

- Lack of access to tax-related information for entrepreneurs in Georgia;
- Gaps in preferential tax programs;
- Advantages and disadvantages of programs and reforms developed by the state are investigated.

საკვანძო სიტყვები: ეკონომიკური განვითარება, მენარმეობა, საგადასახადო პოლიტიკა.

* * * *

მცირე და საშუალო მენარმეობას უდიდესი ადგილი უჭირავს ეკონომიკაში. გადასახადები, რომლებსაც თითოეული მენარმე იხდის, გავლენას ახდენს მცირე და საშუალო ბიზნესის წახალისებასა თუ განვითარებაზე. სტატიაში წარმოდგენილია ის დადებითი მხარეები, რომლებიც მიიღწევა საგადასახადო შეღავათებით და შემდგომში მისი გავლენა ეკონომიკის განვითარებაზე. ასევე ხაზგასმულია უარყოფითი მხარეები, რომლებიც შეიძლება მოყვეს ამ ნაბიჯებს. განხილულია მათი თავიდან არიდების და პრევენციის გზები.

სტატიაში ნაჩვენებია მოკლევადიან პერიოდში არსებული მწვავე საკითხები. კერძოდ: საგადასახადო შეღავათები იწვევს ფინანსურ რესურსებზე ხელმისაწვდომობის სიმწირეს, ხოლო გრძელვადიან პერიოდში მისი დეფიციტი გადაიფარება მცირე და საშუალო ბიზნესის მიერ მიღებული შემოსავლებით.

ეკონომისტებისთვის ნორმალური მოვლენაა მოკლე და გრძელვადიან პერიოდში შედეგების არსებული სხვაობები. რაიმე პროექტისა თუ პროგრამის შედეგიანობა ხშირ შემთხვევაში არ არის წარმოდგენილი მოკლევადიან პერიოდში, მას სჭირდება დრო რომ მივიღოთ ის შედეგი, რისი მოლოდინიც აქვს ექსპერტებს. შედეგი ზოგჯერ ამართლებს მოლოდინებს, ზოგჯერ კი არა. სწორედ ამ მიზეზით, პირველ რიგში, საგადასახადო პოლიტიკა, საგადასახადო შეღავათები უნდა შეირჩეს დიდი დაგეგმვის, ანალიზის შედეგად. თუ მოკლევადიან პერიოდში საგადასახადო პოლიტიკით გამოწვეული დეფიციტი, ბიუჯეტში ვერ გადაიფარა შემოსული თანხების მასებით, წარმოიქმნება ბიუჯეტის დეფიციტი. ის დარგები, რომლებიც ფინანსდება ბიუჯეტიდან, ფინანსური სახსრების გარეშე რჩება. ეს ფაქტი კი ქვეყნისთვის მნიშვნელოვანი დარგების წინსვლას და განვითარებას აფერხებს, რაც უდავოდ კრიზისულ სიტუაციას ქმნის.

სწორად შერჩეული საგადასახადო პოლიტიკა კი პირიქით, ზრდის წარმოებას, განვითარებს მცირე და საშუალო ბიზნესს, ქმნის მენარმეობისთვის სტიმულებს: დაიწყონ წარმოება, გაზარდონ წარმოების მოცულობა, გაზარდონ დასაქმებულ ადამიანთა რაოდენობა.

მენარმეობის განვითარება და ზოგადად ის ბარიერები რაც არსებობს ამ კუთხით ერთმანეთის

პირდაპირპროპორციულია. რაც უფრო გაიზრდება ბიზნესისთვის ბარიერები, რომლის ერთ-ერთი მაგალითიცაა საგადასახადო პოლიტიკა, რომელიც არ არის ორიენტირებული ბიზნესის წასახალისებლად, მით უფრო შემცირდება სტიმულები ბიზნესმენებისთვის დაიწყონ კონკრეტული საქმე ან უბრალოდ გაზარდონ წარმოება. ბიზნესი თავის მხრივ, ისედაც ასოცირდება რისკებთან და ამას დამატებული კიდევ საგადასახადო ბარიერები უფრო მეტად ამცირებს სტიმულებს. ადამიანები სტიმულებზე რეაგირებენ, სწორედ ეს არის ამოსავალი იმისა, რომ შევქმნათ სხვადასხვა სტიმული იმისთვის, რომ ამ სტიმულებს მოყვეს შესაბამისი რეაგირება. სტიმულები ბევრნაირი არსებობს: ინფორმაციული ნაკადების გაზრდა, წარმატებული მენარმეების ისტორიების გაზიარება, სამართლებრივი გარემო, დაცულობის შეგრძნება, საგადასახადო შეღავათები და სხვ.

მცირე და საშუალო მენარმეობა, ისეთი ეკონომიკური განვითარების ქვეყნისთვის, როგორიც საქართველოა, პრიორიტეტი უნდა იყოს. საგადასახადო პოლიტიკით მათი წახალისება კი ერთმნიშვნელოვნად აუცილებელი. საქართველოს ბიუჯეტის უდიდესი წილი, სოციალურ დახმარებებზეა მიმართული, რაც მეტყველებს უდიდეს პრობლემაზე, უმუშევრობაზე. უმუშევარ მოსახლეობას არ აქვს წვდომა ამა თუ იმ საჭირო რესურსებსა და მომსახურებაზე, მათ შორის განათლებაზე. განათლების უქონლობა კი თავის მხრივ ქვეყნისთვის გრძელვადიან პრობლემას ქმნის. ოჯახები, რომლებსაც არ აქვთ შესაძლებლობა შეიღებოს განათლება მისცენ, მათ შორის პროფესიული განათლება, ახალგაზრდები პროფესიის გარეშე რჩებიან. შესაბამისად, მათ არ ექნებათ საკუთარი საქმე და სამომავლოდ, როგორც მათი მშობლები, ვერ შეძლებენ თვითრეალიზებას, რაც სახელმწიფოსთვის გრძელვადიანი პრობლემატური საკითხი იქნება. ასეთი ოჯახების სიმრავლე კი მეტყველებს ამ საკითხის მწვავე ხასიათზე და მისი გადაჭრის გზების ძიების აუცილებლობაზე.

ერთ-ერთ გზად ამ კუთხით, სწორედ მცირე და საშუალო ბიზნესის წახალისება შეიძლება მივიჩნიოთ. დღეისათვის უამრავი ადამიანი ჩართული ამ საქმიანობაში, რომელიც უზრუნველყოფს კონკრეტული ადამიანების დასაქმებას, წარმოების ზრდას, ექსპორტირებული პროდუქციის ზრდას, ადგილობრივი ბაზრის დაკმაყოფილებას თანამემამულეების მიერ წარმოებული პროდუქციით, იმპორტის შემცირებას. სახელმწიფო უნდა ეცადოს შექმნას კონკურენტული გარემო, იმპორტირებულმა პროდუქციამ არ უნდა დაჩაგროს ადგილობრივი წარმოება, ეს არ ნიშნავს იმას, რომ მომხარებელს არ მივცეთ არჩევანის საშუალება, პირიქით, რაც უფრო მეტად იქნება არჩევანის საშუალება, ეს შექმნის ჯანსაღ კონკურენტურობას, შექმნის სტიმულებს, რომ მეტად განავითარონ თავიანთი პროდუქცია თუ მომსახურება. ჯანსაღი კონკურენტურობა ყოველთვის ქმნის სუ-

კეთესობისკენ სწრაფვის ტიმულებს. ეს აუცილებელია ნებისმიერ სფეროში, მათ შორის ეკონომიკაში. სახელმწიფოს მხრიდან უნდა იყოს ისეთი ნაბიჯები, რაც ადგილობრივ მენარმეებს მაქსიმალურად მისცემს საშეღავათო პერიოდებს ან რაიმე ფინანსურ შეღავათებს, რათა მათაც შეძლონ კონკურენტურობის განხილვა, წარმოების გაზრდა.

საქართველოში წლების მანძილზე სხვადასხვა პროექტი განხორციელდა ამ კუთხით, მაგრამ შედეგისთვის აუცილებელია კიდევ უფრო მეტი წახალისებელი ღონისძიება დაიგეგმოს. ჩატარდეს კვლევები და გამოიკვეთოს ამ სფეროში დასაქმებული ადამიანების საჭიროებები, მათი კმაყოფილების დონე უკვე არსებული პროექტების მიმართ და რეკომენდაციები. საკითხი აქტუალურია და საჭიროებს უფრო მეტ კვლევას, საზოგადოების კიდევ უფრო მეტად ინფორმირებულობას და ფინანსურ წახალისებას.

სტატისტიკის მომზადების საწყის ეტაპზე, გვექონდა მოლოდინი, რომ მცირე და საშუალო მენარმეებს ექნებოდათ სრულყოფილი ინფორმაცია, არსებული საგადასახადო შეღავათების შესახებ, მაგრამ უშუალოდ გამოკითხვის პროცესშიც კი შესამჩნევი იყო, რომ მათ არ ჰქონდათ სრულყოფილი ინფორმაცია ამ კუთხით. მათ უმეტესად იცოდნენ პროექტების დასახელებები, მაგრამ არ იცოდნენ, თუ რას ემსახურებოდა ეს საშეღავათო პროექტები ან/და როგორ შეეძლოთ მათით სარგებლობა.

თვალსაჩინოა, რომ როდესაც რაიმე სიახლე ინერგება კონკრეტული კატეგორიისთვის, პირველ რიგში, რაც უნდა დაიგეგმოს ეს სწორედ ინფორმაციული ნაკადების გავრცელებაა კონკრეტულ პირებამდე. რადგან სიახლის მოსარგებლე და შემფასებელი სწორედ მენარმეა. არა მხოლოდ უკვე დაგეგმილ პროექტზე, არამედ უშუალოდ დაგეგმვის პროცესშიც თუ ჩაერთვებიან მენარმეები და საკუთარ ინტერესებს გამოხატავენ, ეს უფრო შედეგიანი იქნება, განსაკუთრებით ისინი, ვინც უკვე ისარგებლა, დაასაქმა მეტი ადამიანი და გაზარა წარმოება.

კვლევის შედეგად გამოვლენილია:

- საქართველოში მცირე და საშუალო მენარმეების საგადასახადო კუთხით ინფორმაციაზე წვდომის ნაკლებობა;
- წარმოჩენილია საშეღავათო საგადასახადო პროგრამებში არსებული ხარვეზები;
- გამოკვლეულია სახელმწიფოს მხრიდან შემუშავებულ პროგრამებში რეფორმების დადებითი და უარყოფითი მხარეები.

კვლევის შედეგებით, მენარმეები დადებითად აფასებდნენ იმ ცვლილებებს, რაც წლების მანძილზე განხორციელდა საგადასახადო კუთხით, მაგრამ გასათვალისწინებელია ის პრობლემებიც, რასაც ისინი ამ ეტაპისთვის წარმოაჩენენ.

გამოკითხულთა დიდი ნაწილი ისურვებდა გადასახადების კუთხით ინფორმაციული ნაკადე-

ბის უფრო მეტად ზრდას, უფრო მეტ საშელავათო პროგრამას, რაც ნაკლებ ბარიერებს შეუქმნის მენარმეებს, გადასახადების საშელავათო პერიოდების ზრდა და ა.შ.

ზოგადად ეკონომიკისთვის საგადასახადო ბარიერები აფერხებს ქვეყნის სოციალურ-ეკონომიკურ ნინსვლას. მაგალითისთვის თუ რომელიმე ქვეყანა გაზრდის იმპორტის გადასახადს, ამის საპასუხოდ სხვა ქვეყნებმაც შესაძლებელია იგივე პოლიტიკა ნარმართონ და ეს შეაფერხებს ექსპორტსაც ამ ქვეყნისთვის. რაც უფრო მეტად ლიბერალური საგადასახადო სისტემა ექნება ქვეყანას, მით უფრო მეტად იქნება საზოგადოების მხრიდანაც მზაობა თავი არ აარიდოს გადასახადებს, სიმარტივე კი დაეხმარება რაც შეიძლება ნაკლები ჯარიმები გადაიხადონ.

ქვეყანამ უნდა შეიძლოს, საგადასახადო სისტემის მიმართ, სწორი ხედვის ჩამოაყალიბება. ეს პროცესი, რა თქმა უნდა, არაა მარტივი, დამოკიდებულია შესაბამისი ორგანოების კომპეტენტურობაზე, საზოგადოების ცნობიერების დონეზე, იმაზე თუ რამდენად აქვთ ნდობა შესაბამისი ორგანოების მი-

მართ, პროცესების გამჭვირვალობაზე, ისტორიულ ფონზე, წარსულ გამოცდილებებზე და იმ გრძელვადიან ხედვებზე, რასაც შესაბამისი სტრუქტურები აყალიბებენ.

ამ კომპლექსური ერთიანობის ფონზე მიიღწევა შედეგი, რასაც ეწოდება ეფექტური საგადასახადო სისტემა, რაც თავის მხრივ შედეგად გვაძლევს ძლიერ ეკონომიკურ-სოციალურ მდგომარეობას. იზრდება ადამიანების მზადყოფნა გადაიხადონ და თავი არ აარიდონ გადასახადებს, რაც ბიუჯეტის მობილიზებას ახდენს საჭირო ფულადი სახსრებით, ამ მობილიზებული ფულადი სახსრებით კი ფინანსდება ისეთი სფეროები, როგორიცაა თუნდაც ჯანდაცვა, განათლება, თავდაცვა და ა.შ.

დასკვნის სახით: სახელმწიფოს მხრიდან შესაქმნელია პროექტები, რომლებიც მორგებული იქნება უშუალოდ მენარმეებზე, მათ ინტერესებზე და სურვილებზე. მნიშვნელოვანია საზოგადოების ცნობიერების ამაღლება. აუცილებელია ინფორმაციაზე ხელმისაწვდომობა დასაგეგმ პროექტებზე, მონაწილეობის პირობებზე, მოსალოდნელ სარგებელზე.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. ქორჩილავა რ., საგადასახადო ადმინისტრირების ეფექტიანობის ამაღლების ეკონომიკურ-ფსიქოლოგიური ასპექტები. თბილისი, 2018, 222 გვ.
2. Glossary of business statistics, Methodology for business statistics, European Communities, Luxembourg, DIW Berlin, 2019.
3. <https://www.geostat.ge/ka/modules/categories/91/sakhelmtsifo-finansebis-statistika> უკანასმნელად გადამოწმებულია - 21.06.2022
4. <https://old.rs.ge/6361> უკანასკმნელად გადამოწმებულია - 21.06.2022
5. <http://www.conferenceconomics.tsu.ge/?mcat=0&cat=arq&leng=ge&adgi=266&title> უკანასკმნელად გადამოწმებულია - 21.06.2022